

Paul Verlaine - symbolismus, impresionismus

„Chvalořeč jako potopa se zastavuje před některými vrcholky“

P. Verlaine

Jak chápete tento výrok? Diskutujte.

Paul Marie Verlaine [Verlén] (30. března 1844 v Metách – 9. ledna 1896 v Paříži) byl francouzský básník, představitel prokletých básníků a symbolismu.

Působil jako úředník v Paříži, po seznámení s **Rimbaudem** opustil rodinu a začal s ním žít; byl na něm velmi závislý a velmi ho obdivoval. Postupně propadl **tuláctví a alkoholu**. V Bruselu (1873) na Rimbauda vystřelil (rozešli se), za to byl odsouzen na 2 roky, ve vězení prodělal léčbu, uchýlil se k víře, ale po čase se vrátil ke svému způsobu života.

*18. července 1894 zemřel Leconte de Lisle. Verlaine chtěl kandidovat na uvolněné 14. křeslo Francouzské akademie, ale byl od tohoto úmyslu odrazován a na kandidaturu nakonec rezignoval. Smrtí de Lisleovou se ale rovněž uvolnil titul **Kníže básníků** (Prince des poètes). V srpnu roku 1894 byla vyhlášena anketa na udělení tohoto titulu. Bylo osloveno na čtyři sta literátů ve věku 18-25 let. Odpověď zaslalo 189 z nich. **Nejvíce (70 hlasů) získal právě Paul Verlaine.***

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

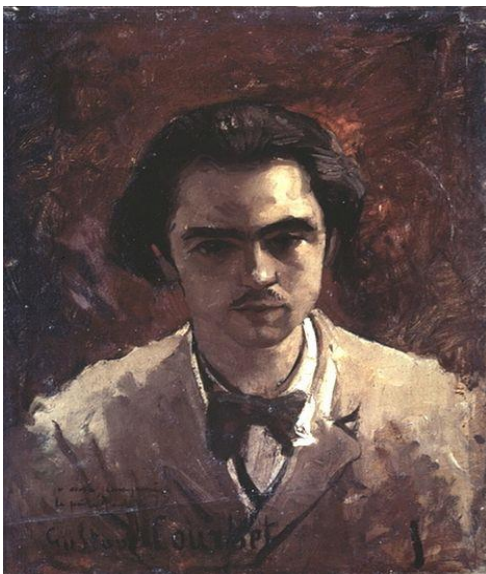
Poezie

Ve svých sbírkách zachycuje citové a náladové odstíny okamžiku, který je spojen s **obrazy a představami**. V jeho verších je zajímavým způsobem zdůrazněn **rytmus a melodie**, dosahuje toho tím, že klasický verš nahradil veršem o lichém počtu slabik a rým asonancí. Tento druh poezie inspiroval mnoho hudebních skladatelů.

- **Saturnské básně** (1866) (Les Poemes saturniens)
- **Galantní slavnosti** (1869) (Fete galantes)
- **Moudrost** (1880) (Sagesse)
- *Poetické umění* - tato báseň obsahuje definici symbolistické poetiky
- **Romance beze slov** (1874) (Romances sans paroles) - užívá ve svých textech melodičnost, zvukomalbu, vyjádření citů, nálad, volně spojené obrazy. Psáno v době soužití s Rimbaudem. Je zde mnoho paralel s jejich životy.

Próza

- **Prokletí básníci** - v tomto **eseji** bylo poprvé použito tohoto označení

*Obr. Paul Verlaine od Gustava Couberta
Zürich, Galerie Chichio Haller*

K zamyšlení...

Anatole France o Verlainovi

„Je to básník, jaký se vyskytne jednou za století...Jistě, je to blázen. Ale povšimněte si, že tento ubohý šílenec vytvořil nové umění a že je určitá naděje, že se o něm bude říkat jako o Francoisu Villonovi, k němuž je třeba ho přirovnat: byl to nejlepší básník své doby.“

DÁVNO A NEDÁVNO

(1884)

UMĚNÍ BÁSNICKÉ

Především hudbu! V poezii
dej přednost všemu lichému,
bez tíhy, nestrojenému,
rozptylné, vzdušné melodii!

Vol slova nečekaná, až
matoucí smyslem: jak je milý
zpěv, kde se mlhy zasnoubily
s tím jádrem, o němž zpívat máš.

Toť krásné oko pod závojem,
polední slunce s chvěním duh,
podzimní nebe, chladný vzduch,
v němž blýská se to hvězdným rojem.

My chceme básnit odstínem,
nikoli barvou. V odstínu je,
co lesní rohy zasubuje
jen flétnám a snu zas jen sen.

evropský
sociální
fond v ČR

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pointa báseň zabít stačí,
i krutý vtip a kluzký smích,
 pryč od těch zvuků kuchyňských,
 kdy česnek nutí blankyt k pláči!

Zardousi, když ji v hrsti máš,
výmluvnost, přitom také rýmu
dej uzdu, mírnost neškodí mu.
Kam půjde, když jej nehlídáš?

Co všechno spáchal! Děcko hluché
či blázen černochoch pro tvou zlost
našli ten haléřový skvost,
co cinká z písně slaboduché?

Především hudbu. Ta buď vším
v tvých verších, tím, co vznáší se tu
po lidské duši na odletu
k nebesům, láskám šťastnějším.

Tím buď verš, co se rozptýlilo
tvým žitím jako ranní van,
v němž voní máta, dymián.
Literatuře nech, co zbylo!

Přeložil František Hrubín

Úkoly pro práci s textem v hodině

1. *Který úryvek hovoří o přístupu umělce ke skutečnosti a jejímu zobrazení? Podtrhněte.*

Pozn. V této básni napsal Paul Verlaine vlastně určitý umělecký program, **manifest**.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

BÁSNĚ SATURNSKÉ

(1966)

Tato sbírka básnickových prvotín vzniká již v jeho čtrnácti letech, které autor sám označuje za kritické, a v kterých podle svých slov v sobě poprvé objevil básníka.

PÍSEŇ PODZIMNÍ
přeložil V.Holan

Sám sklon a ston,
svých viol tón
podzim roní,
a duši mou
rve touhou mdlou,
monotonní.

Skláním se níž
a blednu, když
chvíle zazní.
Vzpomenuv dnů,
propadlých snu,
pláču v básni.

A odcházím
ve vichru zim,
který svistem
žene mne z chvíl,
jako bych byl
suchým listem.

CHANSON D'AUTOMNE
originál

Les sanglots longs
Des violons
De l'automne
Blessent mon coeur
D'une langueur
Monotone.

Tut suffocant
Et bleme, quand
Sonne l'heure,
Je me souviens
Des jours anciens
Et je pleure.

Et je m'en vais
Au vent mauvais
Qui m'emporte
Deçà, delà,
Pareil a la
Feuille morte.

PODZIMNÍ PÍSEŇ
přeložil F.Hrubín

Ó podzime,
tak dlouze tvé
housle lkají,
mou duši tou
hrou unylou
utýrají.

Dýchaje tíž,
zesinám, když
orloj slyším,
vše je to tam,
ten žal, co mám,
neutiším.

I odcházím
povětrím zlým,
jehož svistem
jsem hnán sem tam
jak byl bych sám
suchým listem.

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Pokuste se přečíst (nebo poslechnout) báseň ve francouzštině a sledujte, kterému z překladatelů se podařilo úspěšně vyjádřit zvukové kvality originálu.*
2. *Který překlad považujete za nejlepší – odůvodněte proč. Další překlady najdete ve výboru na s. 238.*
3. *Proč je překládání tohoto typu lyriky obtížné?*

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Svou odpověď konfrontujte s citací z Výboru s. 239 :

„cílem není reprodukce, ale účín srovnatelný s originálem“

ROMANCE BEZE SLOV

(1874)

Bělostný měsíc
a jeho jas
rozlil se v lesích,
je slyšet hlas,
jak listím padá...

Ó měj mě ráda!

Nad tůní vrby
loví svůj stín
v zrcadle hlubin,
hlas bolestín
v nich větrem kvílí...

Blouzni v té chvíli!

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Nesmírné, něžné
utišení
s oblohy hvězdné
jako mžení
měsíčně, bílé...

Jak vzácná chvíle!

Přeložil František Hrubín

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. *Vystihněte základní motiv básně.*
2. *Náleží uvedená báseň spíše k symbolismu, nebo spíše k impresionismu?
Zdůvodněte svůj názor.*

SPLEEN

Ty růže celé rudé byly
a břečťan celý černý byl.

Na krok se vzdalte - a v tu chvíli
Je znovu po všem, čím jsem žil.

A příliš modré bylo nebe
A příliš ticho ve vzduchu.

Že nenajdu vás vedle sebe,
Takovou mám vždy předtuchu.

Cesmína, její lesklé listy
A třpytící se zimosráz,

I moře nad ním obzor čistý,
To vše mě nudí – kromě vás.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Která z rostlin je Verlainem zmiňovaná cesmína a která zimosráž?

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Co vyjadřuje název básně?
2. Jak vnímáte základní milostný motiv?
3. Porovnejte dobu vydání sbírky s letopočtem, kdy se Verlaine setkává s Rimbaudem.
4. Určete rým u obou básní. Zapište jeho schéma.
5. *kteřá Verlainova báseň vás oslovila nejvíc? Zapište si, které verše a seznamte s nimi ostatní spolužáky, řekněte proč vás zaujaly.*

III.

V té nekonečné šíři
pláně, již vítr duje, sníh lehce
poletuje a jako písek víří.

Oblaka jsou plech bílý,
který měď špíny stírá,

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

GYMNÁZIUM
PRACHATICE

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

jako když v téže chvíli
luna žije a zmírání.
podobna mračnům plynou
šedavé duby v dáli
lesů, jež stíny halí
svou hustou mlhovinou.

Oblaka jsou plech bílý, který
měď špína stírá, jako když
v téže chvíli
luna žije a zmírání.

Ty, krákoravá vráno, vy, vlci kost a kůže,
co vám jen zchystat může
další bouřlivé ráno?

V té nekonečné šíři
pláně, již vítr duje,
sníh lehce poletuje
a jako písek víří.

Přeložil Gustav Franci

Úkoly pro práci s textem v hodině:

1. Podtrhněte v textu zvukomalebná slova.
2. Označte strofy, které zřetelně odkazují k písňové formě?
3. Najděte přesah.
4. Jaká krajina je zde popsána? V jaké krajině byste se nejraději pohybovali vy? Proč?
5. Odhadněte, čeho symbolem je vlk a čeho vrána? Pokuste se vymyslet co nejvíce zvířat, která dokážete charakterizovat jako symboly vlastností (např. liška = lstivost).
6. Pokuste se o umělecký přednes vámi vybrané básně.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Podívejte se na trailer k filmu Úplné zatmění

<http://www.youtube.com/watch?v=M8drpW yng1s>
<http://www.youtube.com/watch?v=M8drpW yng1s>

Vyberte vhodná dokončení věty:

Paul Verlaine

- byl autorem řady epických básní ANO NE
- začíná tvořit pod vlivem parnasismu ANO NE
- byl osobní přítel Arthura Shopenhauera ANA NE
- upřednostňoval jednoduchou strukturu básně, např. formu popěvku
ANO NE
- tvořil výrazně melodické básně, kladl důraz na zvukomalbu a zachycování prchavých nálad a dojmů
- je autorem slavných sbírek Romance beze slova Květy zla

P. Verlaine: Stéphane Mallarmé (Prokletí básníci) in Texty s. 245

Citát („ Měli bychom říkat...“) in Výklad s. 109

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pojmy:

Prokletí básníci - (francouzsky les poètes maudits) je označení francouzských nekonformních básníků poslední třetiny 19. století, poprvé užit **Paulem Verlainem** ve stejnojmenném **eseji** roku 1883.

Často s nimi bývá spojena představa o užívání drog a alkoholu, zločinnosti, násilí a obecně dekadentním životním stylu spojeném s neúctou k většinové společnosti a jejím pravidlům.

Hlavním znakem tohoto stylu poezie bylo hledat krásu v ošklivosti, psát i o dosud tabuizovaných tématech (příkladem je známá báseň Zdechlina Ch. Baudelaira).

Za prvního prokletého básníka a jeho prototyp je obvykle považován Charles Baudelaire (1821-1867). Charles Baudelaire, Paul Verlaine a Arthur Rimbaud jsou označováni za typické příklady. Mezi prokleté básníky bývá někdy řazen i francouzský renesanční básník François Villon či praotec literárního horroru Edgar Allan Poe.

obr. Prokletí básníci Paul Verlaine (první zleva) a Arthur Rimbaud (druhý zleva) znázornění v malbě Henriho Fantin-Latoura z roku 1872.

Symbol - typ básnického obrazu; prostřednictvím konkrétní představy naznačuje obecnější význam (s důrazem na mnohoznačnost a neurčitost).

Symbolismus je umělecké hnutí, které vzniklo ve **Francii roku 1886**, největší rozmach byl na přelomu 19. a 20. století. Symbolismus byl reakcí na popisnost naturalismu a parnasismu (v Čechách Lumírovci). Jejich cílem bylo zobrazovat

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

věci, které nelze racionálně popsat (nálady, emoce, myšlenky, city atp.), tj. **zobrazit nezobrazitelné**, snažili se proniknout **k podstatě skutečnosti** - usilovali o vnímání umění všemi pěti smysly. K tomu jim měl pomáhat **symbol, který se měl stát prostředníkem mezi skutečným světem a „světem duše“** a měl v náznaku odkrývat tajemství ukryté v nitru věcí. Symbol nebyl přímým pojmenováním věci (problému, stavu atp.), ale pouhým náznakem, **sugescí podstaty věci**.

Impresionismus je umělecký směr, který vznikl koncem 19. století. Byl reakcí na ateliérovou malbu, jeho cílem je malba v přírodě, kde se pokouší zachytit **okamžitou atmosféru dané chvíle, neopakovatelné chvíle**, okamžik duševního rozpoložení.

Pojem impresionismus je odvozen od obrazu **Clauda Moneta Impression, soleil levant (Imprese, východ slunce)**, který byl roku **1874** vystaven na výstavě

nezávislých malířů v Paříži. Poprvé tento pojem (v hanlivém smyslu) použil kritik Louis Leroy, neboť obraz považoval za nedokončený. Prosazení impresionismu ukončilo tradiční akademické umění a nastal rozvoj moderního umění.

Literární impresionismus se projevil především **posílením lyričnosti a hudebností verše**. Tematicky se orientoval na **intimní a přírodní poezii**. Dále došlo k vyjadřování v **náznacích, popisování emocí a nálad**.

Volný verš je verš, v němž se zásadně npracuje s žádnými obvyklými prvky prozodie, tj. ani s přízvukem, ani s délkou samohlásek, ani se v něm nevyskytuje konstantní počet slabik ve verši.

Je však možné, že se ve volném verši pracuje s dalšími prvky, které naproti tomu nevyužívá obvyklá prozodie, jako je například **tempo či větná intonace**. Může se v něm ale pracovat s **rýmem, asonancí** či dalšími prvky, poměrně

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

častým prostředkem je také vynechávání interpunkce, častá je také práce se syntaxí.

Volný verš je velmi rozšířen v moderní poezii jako projev opovrhování konvencemi „staré“ literatury, které pro řadu současných básníků představuje mj. vázaný verš.

*Ale i v noci pracuje centrála hlavy.
Drnčí v ní telefony a svítí signály.
Tvé srdce všechno slyší a cítí.
Nepřestříhl jsi dosud drát
a v zubech nepřekousl pupeční šňůru.
A život jednou prožitý tak rychle nezhasne.
Doznívá dlouho, bolí, sálá a žhne.
(Vilém Závada: Poslední rozloučení)*